

Аптекарь С. С., Скомаровська К. А.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНИХ МЕТОДИК БІЗНЕС-АНАЛІЗУ В ОЦІНЦІ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ

Метою статті є порівняльний аналіз сучасних методик бізнес-аналізу в оцінці кредитоспроможності позичальників українських комерційних банків, дослідження перспектив та проблем використання методик у кредитному процесі. У результаті дослідження систематизовано та розглянуто проведення кредитного процесу українських комерційних банків. З результатів дослідження стає зрозумілим, що отримати єдину оцінку кредитоспроможності позичальника із узагальненням цифрових і нецифрових даних неможливо. Для обґрунтованої оцінки кредитоспроможності, крім інформації у цифрових величинах, потрібна оцінка кваліфікованих аналітиків. Для української банківської системи важливим завданням є вдосконалення підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників, адаптація наявного в цьому питанні зарубіжного досвіду до особливостей формування кредитоспроможності українських позичальників. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є встановлення важливості проведення бізнес-аналізу та його ключової ролі в оцінці кредитоспроможності позичальників як основного інструмента мінімізації кредитного ризику. Вдосконалення цієї сфери аналітичної роботи в українських банках необхідно здійснювати в таких основних напрямках: вивчення та аналіз якісних показників бізнес-діяльності; аналіз основних розділів бізнес-плану; розширення складу показників фінансового аналізу для отримання інформації, яка б характеризувала усі аспекти діяльності потенційного клієнта; проведення аналізу можливих джерел погашення зобов'язань за кредитом; активне використання аналізу грошових потоків підприємства.

Ключові слова: кредитоспроможність, бізнес-аналіз, комерційний банк, фінансовий аналіз, позичальник

Табл.: 1. *Бібл.:* 8.

Аптекарь Савелій Семенович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра інвестиційного менеджменту, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (вул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)

Email: ssaptekar@mail.ru

Скомаровська Катерина Анатоліївна – аспірант, кафедра інвестиційного менеджменту, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (вул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)

Email: k.skomarovskaya@ukr.net

УДК 336.77

Аптекарь С. С., Скомаровская Е. А.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДИК БИЗНЕС-АНАЛИЗА В ОЦЕНКЕ КРЕДИТОСПОСОБНОСТИ ЗАЕМЩИКОВ

Целью статьи является сравнительный анализ современных методик бизнес-анализа в оценке кредитоспособности заемщиков украинских коммерческих банков, исследования перспектив и проблем использования методик в кредитном процессе. В результате исследования систематизировано и рассмотрено проведение кредитного процесса украинских коммерческих банков. Из результатов исследования становится понятным, что получить единственную оценку кредитоспособности заемщика с обобщением цифровых и нецифровых данных невозможно. Для обоснованной оценки кредитоспособности, кроме информации в цифровых величинах, нужна оценка квалифицированных аналитиков. Для украинской банковской системы важным заданием является совершенствование подходов к оценке кредитоспособности заемщиков, адаптация имеющегося в этом вопросе зарубежного опыта к особенностям формирования кредитоспособности украинских заемщиков. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении являются установления важности проведения бизнес-анализа и его ключевой роли в оценке кредитоспособности заемщиков как основного инструмента минимизации кредитного риска. Совершенствование этой сферы аналитической работы в украинских банках необходимо осуществлять в таких основных направлениях: изучение и анализ качественных показателей бизнес-деятельности; анализ основных разделов бизнес-плана; расширение состава показателей финансового анализа для получения информации, проведение анализа возможных источников погашения обязательств по кредиту; активное использование анализа денежных потоков предприятия.

Ключевые слова: кредитоспособность, бизнес-анализ, коммерческий банк, финансовый анализ, заемщик

Табл.: 1. *Библ.:* 8.

Аптекарь Савелій Семенович – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой, кафедра инвестиционного менеджмента, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (ул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)

Email: ssaptekar@mail.ru

Скомаровская Екатерина Анатольевна – аспірант, кафедра інвестиційного менеджменту, Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського (ул. Щорса, 31, Донецьк, 83050, Україна)

Email: k.skomarovskaya@ukr.net

Аптекар С. С., Skomarovska K. A.

PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN METHODS OF BUSINESS ANALYSIS IN THE PROCESS OF ASSESSMENT OF SOLVENCY OF BORROWERS

The goal of the article is a comparative analysis of modern methods of business analysis in the process of assessment of solvency of borrowers of Ukrainian commercial banks, study of prospects and problems of the use of methods in the credit process. In the result of the study the article systemises and considers the conduct of the credit process of Ukrainian commercial banks. It becomes clear from result of the study that it is impossible to obtain a single assessment of solvency of a borrower with generalisation of numerical and non-numerical data. Assessment of qualified analysts is required for a justified assessment of solvency apart from information represented in numbers. Improvement of approaches to assessment of solvency of borrowers and adaptation of the existing foreign experience in this field to specific features of formation of solvency of Ukrainian borrowers are important tasks for the Ukrainian banking system. Prospects of further studies in this direction are establishment of importance of the conduct of business analysis and its key role in assessment of solvency of borrowers as a main instrument of minimisation of the credit risk. Improvement of this sphere of analytical work in Ukrainian banks should be carried out in the following main directions: study and analysis of qualitative indicators of business activity; analysis of main sections of the business plan; expansion of the composition of indicators of the financial analysis for obtaining information; conduct of analysis of possible sources of repayment of loan liabilities; and active use of analysis of cash flows of an enterprise.

Key words: solvency, business analysis, commercial bank, financial analysis, borrower

Tabl.: 1. *Bibl.:* 8.

Аптекар Савелій С. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Investment Management, Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky (vul. Shchorsa, 31, Donetsk, 83050, Ukraine)

Email: ssaptekar@mail.ru

Skomarovska Kateryna A. – Postgraduate Student, Department of Investment Management, Donetsk National University of Economy and Trade named after M. Tugan-Baranovsky (vul. Shchorsa, 31, Donetsk, 83050, Ukraine)

Email: k.skomarovskaya@ukr.net

Постановка проблеми та її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями.

Сучасний стрімкий розвиток банківської системи України характеризується динамічним зростанням обсягів кредитного портфеля, що об'єктивно спричиняє зростання рівня ризику банківського кредитування. Кредитні операції посідають провідне місце в загальному обсязі активних операцій банківських установ. На теперішній час рівень неповернення кредитів залишається високим, що підвищує фінансовий і, зокрема, кредитний ризик комерційних банків, знижує ефективність кредитної діяльності як кредиторів, так і позичальників. Розв'язання проблеми потребує посиленої уваги до питань, пов'язаних із визначенням факторів, що впливають на неповернення позичальником наданих кредитів, обґрунтуванням напрямів удосконалення кредитних відносин та механізмів їх реалізації. У зв'язку з цим актуальним за сучасних тенденцій розвитку банківського сектору є аналіз сучасних методик бізнес-аналізу позичальників.

Аналіз останніх досліджень показав, що у працях зарубіжних і вітчизняних економістів досліджено широке коло питань, пов'язаних з аналізом фінансового-економічного стану підприємства, його оцінюванням та управлінням. Серед науковців, які приділяли значну увагу дослідженню цих питань, виокремимо таких, як І. Бланк, Р. Іванова, А. Ковальов, Л. Лахтіонова, Г. Ліфференко, Г. Савицька, В. Серединська, П. Хейлі, А. Шеремет, М. Чумаченко та інші. Теоретичні і практичні аспекти кредитоспроможності підприємств досліджували у своїх працях такі вчені: В. Баліцька, О. Васюренко, В. Галасюк, О. Лаврушін, О. Матвієнко, Л. Омелянович, О. Терещенко, О. Шапуров та ін.

Метою статі є порівняльний аналіз сучасних методик бізнес-аналізу в оцінці кредитоспроможності позичальни-

ків українських комерційних банків, дослідження перспектив та проблем їх використання у кредитному процесі.

Виклад основного матеріалу досліджень. Кредитоспроможність – це спроможність позичальника залучити позиковий капітал та за конкретних умов кредитування в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, що генеруються позичальником у ході звичайної діяльності [1].

У своїй книзі «Бізнес-аналіз» Дебра Пол, Дональд Йетс та Джеймс Кадл зазначають, що незважаючи на розуміння організаціями переваг, які бізнес-аналіз здатний надати, до сих пір немає чіткого визначення його меж, що породжує дискусії, адже дисципліна бізнес-аналізу знаходиться на стадії формування [2].

Бізнес-аналіз став більше затребуваним, ніж раніше, і поступово займає своє гідне місце в управлінні підприємством.

Довідником знань з бізнес-аналізу (Business Analysis Body of Knowledge) було визначено, що бізнес-аналіз є набором завдань та методик, що використовується з метою забезпечити розуміння зацікавленими сторонами структури, правил та роботи підприємства й запропонувати рішення, які дозволять підприємству досягти поставлених цілей [3].

Розглянемо більш детально методики бізнес-аналізу вітчизняних комерційних банків на прикладі Публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк» (АТ «УкрСиббанк»), Публічного акціонерного товариства «Креді Агріколь Банк» (ПАТ «Креді Агріколь Банк»), Публічного акціонерного товариства «Райффайзен Банк Аваль» (АТ «Райффайзен Банк Аваль»).

В ПАТ «Креді Агріколь Банк» бізнес-аналіз позичальника регламентується Положенням про проведення оцінки

фінансового стану позичальників-юридичних осіб. Положення регламентує оцінку фінансового стану та визначення фінансового класу позичальників-юридичних осіб (крім суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб, банків та інших небанківських фінансових установ).

Для проведення аналізу фінансового стану позичальника-юридичної особи та визначення фінансового класу Банк застосовує спеціальну програму. Ця програма використовує прийняту в сучасній міжнародній практиці методологію фінансового аналізу і встановлює зв'язок між стандартами групи Кредит Агріколь та вимогами нормативно-правових актів НБУ, зокрема Положення про резервування. Методологія визначення рейтингу в цій програмі викладена у Методиці оцінки базельських параметрів для підприємств.

Для цілей оцінки фінансового стану позичальника та визначення фінансового класу приймається до уваги внутрішній рейтинг позичальника-юридичної особи, з урахуванням рейтингу групи пов'язаних компаній та наявності факту дефолту, але без врахування впливу рейтингу країни на рейтинг позичальника. Для розрахунку рейтингу позичальника приймаються до уваги кварталні фінансові звіти юридичних осіб.

Процедура кредитування суб'єктів малого і середнього бізнесу ПАТ «Креді Агріколь Банк» регулює порядок роботи з клієнтами МСБ на всіх етапах кредитного процесу – з моменту залучення клієнта до виникнення простроченої заборгованості по кредиту, а також визначає основні методи роботи, завдання, функції, права та повноваження відповідальних співробітників банку.

Процедура кредитування суб'єктів малого і середнього бізнесу визначає наступний порядок роботи з Клієнтом. Робота з клієнтом з питань кредитування складається з таких етапів: видача кредиту (підготовка договорів менеджментом, перевірка документів юридичним підрозділом, укладення кредитного договору, укладення договорів застави (іпотеки), страхування, поруки, безпосередньо видачу кредитних коштів); супроводження кредиту (перевірка цільового використання, моніторинг фінансового стану Позичальника, заставленого майна, виконання зобов'язань за договором (у т. ч. і робота з проблемною заборгованістю)); закриття кредиту.

У розділі «аналіз кредитоспроможності позичальника» процедури визначається порядок проведення аналізу кредитоспроможності клієнта, яка включає в себе вивчення наступної інформації:

- структури кінцевих власників бізнесу та принципи управління;
- схеми ведення господарської діяльності;
- наявності зв'язаних осіб та ступінь взаємодії між ними;
- структури активів та зобов'язань бізнесу, ліквідність бізнесу;
- фінансових результатів діяльності, рентабельність та ефективність діяльності;
- перспектив розвитку діяльності Клієнта;
- потенційно можливих ризиків.

Відвідування місця ведення бізнесу здійснюється з метою візуального порівняння отриманої від Клієнта інформації з тим, в чому Менеджер зможе переконатися на власні очі під час візиту, підтвердження повноти наданої інформації, виявлення ГПК, огляду застави.

Як бачимо з представленого аналізу, ПАТ «Креді Агріколь Банк» головну увагу приділяє оцінці фінансовому стану позичальника.

В АТ «Райффайзен Банк Аваль» бізнес-аналіз позичальника регламентується Положенням про методику проведення оцінки фінансового стану клієнтів та Положенням про оцінку кредитного ризику позичальника-юридичної особи. Положення про методику проведення оцінки фінансового стану клієнтів в АТ «Райффайзен Банк Аваль» містить такі розділи: загальні положення (вступ, терміни, мета та завдання, сфера дії документу, законодавство), механізм використання методики, середньогалузеві, максимальні та мінімальні показники, основні та додаткові (суб'єктивні) показники оцінки фінансового стану, порядок розрахунку фінансового стану, історія документу (супроводження документу, зміни в документі). Ця методика використовується у наступних випадках: при наданні кредитів та здійсненні інших активних операцій; при розрахунку резервів на покриття можливих втрат за кредитними операціями та іншими активними операціями; при визначенні якості кредитів та інших активних операцій. Клас позичальника визначається в залежності від кількості набраних балів за результатами проведеної оцінки.

При здійсненні оцінки фінансового стану клієнта враховуються як основні, так і додаткові (суб'єктивні) показники діяльності клієнта. До основних показників діяльності клієнта відносять: показники фінансового стану (показники ліквідності, показники фінансової стійкості); показники фінансово-економічної діяльності, які розглядаються в динаміці (показники рентабельності, коефіцієнт валового прибутку, коефіцієнти оборотності); обороти за рахунками клієнта та кредитна історія клієнта. Додаткові показники діяльності клієнта: місцезнаходження клієнта (фактичне), термін існування підприємства, наявність сезонності, наявність нерухомості, торгівельної мережі, зареєстрованої торгівельної марки, сила позиції на ринку, диверсифікація діяльності, контрагенти, наявність постійної валютної виручки, рівень менеджменту, причетність позичальника до судових розглядів.

У розділі «Порядок розрахунку фінансового стану» клас позичальника визначається за результатами оцінки фінансового стану позичальника на підставі загальної суми балів за основними та додатковими (суб'єктивними) показниками.

Положення про оцінку кредитного ризику позичальника – юридичної особи Публічне акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль» визначає порядок ідентифікації та оцінки кредитних ризиків позичальників – юридичних осіб в системі АТ «Райффайзен Банк Аваль» та є обов'язковим для застосування підрозділами банку, які відповідають за оцінку кредитних ризиків. Основне завдання ідентифікації

та оцінки кредитних ризиків – мінімізація розміру можливих втрат від кредитних операцій банку.

Основною метою ідентифікації кредитного ризику є визначення факторів, які можуть розглядатися як потенційні джерела ризику, тобто факторів, які можуть призвести до неможливості або небажання позичальника розраховуватись за кредит.

Виходячи з потенційних джерел ризику позичальника-юридичної особи, Банком виділяються наступні напрями ідентифікації та оцінки кредитного ризику:

- ідентифікація та оцінка фінансового ризику позичальника;
- ідентифікація та оцінка комерційного ризику позичальника;
- ідентифікація та оцінка ринкового ризику позичальника.

Фінансова діагностика позичальника-юридичної особи включає в себе наступні складові: розрахунок аналітичних форм на базі фінансової звітності підприємства та їх інтерпретація; горизонтальний аналіз фінансової звітності та відповідних аналітичних форм; вертикальний аналіз фінансової звітності та відповідних аналітичних форма; коефіцієнтний аналіз фінансової звітності; аналіз операційного та фінансового циклу підприємства.

Оцінка комерційного ризику позичальника-юридичної особи здійснюється з метою з'ясування можливого впливу організації бізнесу підприємства на його потенційну здатність відповідати по своїх зобов'язаннях, в тому числі за банківськими кредитами. Обов'язковими напрямками ідентифікації комерційного ризику позичальника – юридичної особи є аналіз каналів продажу, аналіз каналів закупок, аналіз операційного та фінансового циклу, аналіз впливу споріднених структур на бізнес позичальника, аналіз ринку забезпечення. Ідентифікація та оцінка ринкового ризику позичальника проводиться з метою виявлення можливих негативних або позитивних факторів, що можуть вплинути на кредитоспроможність позичальника.

Аналіз ринкового ризику підприємства включає в себе наступні основні напрями: оцінка рівня державного регулювання ринку, оцінка рівня конкуренції на ринку, оцінка потенціалу ринку, аналіз залежності від зовнішніх ринків, оцінка сезонності ринку.

Беручи до уваги напрями ідентифікації та оцінки кредитного ризику, які застосовує у роботі кредитний підрозділ АТ «Райффайзен Банк Аваль», можна зробити висновок, що оцінку комерційного та ринкового ризику можливо віднести до першого етапу бізнес-аналізу – ідентифікації якісних та кількісних характеристик бізнесу.

В АТ «УкрСиббанк» бізнес-аналіз позичальника регламентується Процедурою прийняття рішення щодо кредитування клієнтів середнього та малого бізнесу та методикою оцінки фінансового стану позичальників при формуванні та використанні резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку. Аналізуючи цю процедуру треба звернути увагу, що в цьому положенні викладені основні принципи, обов'язкові вимоги щодо прийняття рішення стосовно кредитування, викладена

поетапна схема прийняття рішень згідно кредитної заявці клієнта. У додатках до цієї процедури викладені переліки документів, які повинен зібрати позичальник для отримання кредиту, заява-анкета на отримання кредиту, перелік документів кредитної справи. Особливу увагу треба звернути на додаток, який містить висновок на видачу кредиту. Згідно цього висновку можливо прослідкувати, які операції, що стосуються бізнес-аналізу позичальника, доводиться робити кредитному аналітику для складання цього висновку. Цей висновок містить 10 розділів: паспорт кредитної заявки, групу позичальника (зв'язані особи), кредити та відкриті ліміти на активні операції позичальника (зв'язаних осіб), кредитну історію, характеристику діяльності, аналіз цілей кредитування, аналіз оборотів по поточним рахункам, фінансовий аналіз, характеристику забезпечення та SWOT-аналіз по кредитній заявці. Особлива увага приділяється розділу фінансовий аналіз, в якому відображається звіт про фінансові результати, показники фінансового стану, характеристика статей балансу та розшифровка статей балансу, які складають більше 10% валюти балансу та висновок щодо фінансового стану позичальника або групи до якої належить позичальник.

Оцінка стану позичальника передбачає аналіз його фінансово-господарської діяльності за такими даними: обсяг реалізації, прибутки і збитки, рентабельність, коефіцієнти ліквідності, грошові потоки, склад та динаміка дебіторсько-кредиторської заборгованості, собівартість продукції. Також враховуються фактори суб'єктивного характеру: ефективність управління позичальника, ринкова позиція позичальника і його залежність від циклічних та структурних змін в економіці та галузі, професіоналізм керівництва, ділова репутація, історія погашення кредитної заборгованості в минулому.

Проведене дослідження методик аналізу комерційних банків АТ «УкрСиббанк», ПАТ «Креді Агріколь Банк», АТ «Райффайзен Банк Аваль» дозволяє отримати результати згрупувати, взявши за основу наступну структуру бізнес-аналізу [4] та відобразити їх у табл. 1.

З проведеного дослідження стає зрозумілим, що банки можуть мати різних клієнтів та їх бізнес-оцінка здійснюється неоднаково. У кожного банку існує своя методика бізнес-аналізу позичальника, у якій визначено основні кількісні та якісні показники, що враховуються при оцінці кредитоспроможності підприємств.

Стосовно існуючих в Україні методик прийняття кредитних рішень слід зазначити таке: по-перше, відсутній єдиний концептуальний підхід до побудови методик оцінки позичальників; по-друге, існуючі методики оцінки кредитоспроможності позичальників недостатньо обґрунтовані і надто орієнтовані на сформовані традиції, що робить їх використання у більшості випадків неефективним і навіть може призводити до неадекватних оцінок кредитоспроможності позичальників; по-третє, ефективність прийняття рішення щодо кредитування залежить від частоти цього процесу, компетентності й досвіду банківського працівника.

Зазначені проблеми обумовлюють пошук нових підходів до оцінки кредитоспроможності. Надійним спосо-

Методики бізнес-аналізу вітчизняних комерційних банків

Етапи бізнес-аналізу	Комерційні банки		
	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	ПАТ «Креді Агріколь Банк»	АТ «УкрСиббанк»
Ідентифікація якісних та кількісних характеристик бізнесу	Проводиться ідентифікація та оцінка комерційного та ринкового ризику позичальника	Проводиться, але відсутня методика проведення ідентифікації бізнесу	
Аналіз бізнес-плану підприємства	Відсутня затверджена методика оцінки якості бізнес-плану		
Аналіз фінансової звітності та фінансового стану	Проводиться у повному обсязі на основі розрахунку основних та додаткових фінансових показників		
Аналіз прогнозування показників розвитку бізнесу	Проводиться на основі фінансових показників, але відсутня затверджена методика розрахунку грошових потоків		

бом вирішення цих проблем є розробка і використання обґрунтованої методики, що дозволить банку реально оцінювати кредитоспроможність позичальників. Проте слід зазначити, що не існує ні єдиної методики, ні єдиного підходу до її побудови.

У своїй фундаментальній праці «Енциклопедія фінансів і банківської справи» Ч. Дж. Вулфел зазначає, що надання кредиту залежить від міри довіри кредитора до позичальника і базується на трьох факторах: особисті якості, можливості і капітал. При цьому науковець вказує, що «з трьох факторів найважливішими мають бути особисті якості. Вони переважають інші, оскільки без урахування особистих якостей позичальника не можна довіряти жодній людині, незалежно від її здатності погасити борг або від її власного майна». На думку Ч. Дж. Вулфела, «особисті якості» включають в себе єдність мети; репутацію чесної людини; швидкість погашення боргу і виконання контрактів; високі стандарти ділової етики; відмінний послужний список; наявність зв'язків тощо. У поняття «можливості» включаються здатність до підприємництва, репутація продукції, а також надійність методів ведення бізнесу, підтверджена звітами про прибутки [5, с. 690].

Всі ці перераховані якості позичальника свідчать про його «характер».

Під «характером» позичальника мається на увазі його репутація, ступінь його відповідальності готовність та бажання погашати борг. Банк намагається перш за все з'ясувати, як позичальник ставився до своїх зобов'язань у минулому, чи були у нього затримки в погашенні боргів, яким є його статус у діловому світі. Банк намагається отримати психологічну картину позичальника, користуючись для цього інтерв'ю з ним, інформацією з особистого архіву, консультаціями з іншими банками та фірмами, іншою можливою інформацією [6, с. 241].

Застосовувані у світовій практиці моделі оцінки кредитоспроможності позичальника діляться на класифікаційні (статистичні) методи оцінки: моделі бальної оцінки кредиту; моделі прогнозування банкрутств (статистичної оцінки, що полягає на MDA – Multiple Discriminate Analysis - множинному дискримінантному аналізі) і моделі комплексно-

го аналізу (на основі «напівемпіричних» методологій, тобто які базуються на експертних оцінках аналізу економічної доцільності надання кредиту): Правило «6С», PARSER, CAMPARI, PARTS, MEMO RISK, Система 4FC [7, с. 13].

Отримати єдину оцінку кредитоспроможності позичальника на основі ретельно проведеного бізнес-аналізу із узагальненням цифрових і нецифрових даних неможливо. Для обґрунтованої оцінки кредитоспроможності, крім інформації у цифрових величинах, потрібна експертна оцінка кваліфікованих аналітиків. Для української банківської системи важливим завданням є вдосконалення підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників, адаптація наявного в цьому питанні зарубіжного досвіду до особливостей формування кредитоспроможності українських позичальників.

Сьогодні в Україні більшість банків здійснюють оцінку кредитоспроможності позичальників на основі методики, запропонованої НБУ, з тими чи іншими відмінностями. Проте вони не дають об'єктивного комплексного уявлення про дійсний фінансовий стан клієнта через різноманітність деяких показників і мають низку недоліків:

- при коефіцієнтному аналізі не враховується репутація позичальника, його кредитна історія, забезпечення кредиту тощо;
- при експертному аналізі експертні оцінки носять здебільшого суб'єктивний характер і тому не завжди точні; більшість експертних оцінок ґрунтуються на дистанційному аналізі, тому можливі помилкові спостереження; ефективність експертизи залежить від частоти її проведення; оцінка кредитоспроможності має здебільшого формальний, епізодичний характер; рішення, що приймається, багато в чому залежить від експерта банку. Його досвід, знання, інтуїція, емоційний стан, особисті пристрасті, принципівість впливають на результат [8, с.115].

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Виходячи з важливості проведення бізнес-аналізу та його ключової ролі в оцінці кредитоспроможності позичальників, як основного інструмента мінімізації кредит-

ного ризику, вдосконалення цієї сфери аналітичної роботи у вітчизняних банках необхідно здійснювати в таких основних напрямках:

- досконале вивчення та аналіз якісних показників бізнес-діяльності;
- аналіз основних розділів бізнес-плану;
- розширення складу показників фінансового аналізу для отримання інформації, яка б характеризувала усі аспекти діяльності потенційного клієнта;
- проведення аналізу можливих джерел погашення зобов'язань за кредитом;

- активне використання аналізу грошових потоків підприємства, що дає можливість оцінити обороти коштів позичальника.

Вдосконалення методики оцінки бізнес-аналізу позичальника для мінімізації кредитного ризику вітчизняних банків та встановлення тісного взаємозв'язку із кількісно-якісною оцінкою галузі господарювання, а також чіткість, логічність, послідовність, повнота і вичерпність вибору методичного інструментарію аналізу позикових операцій дозволить приймати більш обґрунтовані рішення стосовно кредитування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бордюг В. В. Теоретичні основи оцінки кредитоспроможності позичальника банку / В. В. Бордюг // Проблеми розвитку банківської системи в сучасних умовах: Вісник університету банківської справи НБУ. – 2008. – №3. – С.112–115.
2. James Cadle Business Analysis, Second Edition / James Cadle, Debra Paul, Donald Yeates. – BCS The Chartered Institute for IT – 2010. – 273 p.
3. A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK Guide) Version 2.0. International Institute of Business Analysis: Toronto, Ontario, Canada, 2009. – 254 p.
4. Скомаровська К. А. Структура бізнес-аналізу у кредитному процесі / К. А. Скомаровська // Сучасна економіка. – Київ: ДІПК. – 2013. – Вип. 10. – С. 94–104.
5. Вулфел Ч. Дж. Энциклопедия банковского дела и финансов / Ч. Дж. Вулфел. – Самара : Изд. дом «Федоров», 2000. – 1584 с.
6. Корольова-Казанська О. В. Методологічні засади управління кредитоспроможністю підприємства / О. В. Корольова-Казанська // Науковий вісник ЧТЕІ КНТЕУ. Економічні науки. 2010. – Випуск 1. – С. 239–245.
7. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : монографія / А. О. Єпіфанов, Н. А. Дехтяр, Т. М. Мельник та ін. ; за ред. докт. екон. наук А. О. Єпіфанова. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 286 с.
8. Андрушків Т. Проблеми оцінки кредитоспроможності позичальників в управлінні кредитним ризиком банку/ Т. Андрушків // Світ фінансів. – 2008. –№2. – С. 113–119.

REFERENCES

- A Guide to the Business Analysis Body of Knowledge (BABOK Guide) Version 2.0. Toronto; Ontario: International Institute of Business Analysis, 2009.
- Andrushkiv, T. "Problemy otsinky kredytopromozhnosti pozychalnykiv v upravlinni kredytnym ryzykom banku" [The problems of assessing the creditworthiness of borrowers in the credit risk management of the bank]. *Svit finansiv*, no. 2 (2008): 113-119.
- Bordiuh, V. V. "Teoretychni osnovy otsinky kredytopromozhnosti pozychalnyka banku" [Theoretical basis of assessment of the creditworthiness of the borrower's bank]. *Problemy rozvytku bankivskoi systemy v suchasnykh umovakh: Visnyk universytetu bankivskoi spravy NBU*, no. 3 (2008): 112-115.
- Cadle, J., Paul, D., and Yeates, D. *Business Analysis: BCS The Chartered Institute for IT*, 2010.
- Korolyova-Kazanska, O. V. "Metodolohichni zasady upravlinnia kredytopromozhnosti pidpriemstva" [Methodological Principles of Management creditworthiness of the company]. *Naukovyi visnyk ChTEI KNTEU. Ekonomichni nauky*, no. 1 (2010): 239-245.
- Skomarovska, K. A. "Struktura biznes-analizu u kredytnomu protsesi" [The structure of business analysis in the loan process]. *Suchasna ekonomika*, no. 10 (2013): 94-104.
- Vulfel, Ch. Dzh. *Entsiklopediia bankovskogo dela i finansov* [Encyclopedia of Banking and Finance]. Samara: Fedorov, 2000.
- Yepifanov, A. O., Dekhtiar, N. A., and Melnyk, T. M. *Otsinka kredytopromozhnosti ta investytsiinoi pryvabyvosti sub'iektiv hospodariuvannia* [Credit rating and investment attractiveness entities]. Summy: UABS NBU, 2007.